

Sygn. akt II UK 335/11

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 25 lipca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z wniosku J. R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o wyrównanie emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 25 lipca 2012 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 19 maja 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego
rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz orzeczenia o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Pozwany organ rentowy decyzją z 17 września 2010 r. odmówił ubezpieczonemu J. R. wyrównania emerytury, - mimo iż zastosował nieprawidłową kwotę bazową do ustalenia części socjalnej emerytury, przysługującej mu od 13 stycznia 2004 r., - z tej przyczyny, że wcześniej nie występował z takim wnioskiem. Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z 8 grudnia 2010 r. i Sąd Apelacyjny wyrokiem z 19 maja 2011 r. decyzję pozwanego uznały za prawidłową, co powodowało oddalenie odwołania i apelacji ubezpieczonego. Ustalono, że ubezpieczony (urodzony 13 stycznia 1944 r.) w 2000 r. uzyskał świadczenie przedemerytalne. W grudniu 2003 r. wystąpił o wcześniejszą emeryturę i do jej ustalenia wskazał podstawę wymiaru emerytury przyjętą do ustalania podstawy wymiaru świadczenia przedemerytalnego. Pozwany decyzją z 12 lutego 2004 r. przyznał mu emeryturę od 13 stycznia 2004 r., przy czym część socjalną obliczył od kwoty bazowej w wysokości 1.327,44 zł. Obowiązywała wówczas kwota bazowa w wysokości 1.862,62 zł (M.P. 2003 r. Nr 9, poz. 137). W lipcu 2005 r. ubezpieczony wystąpił o przeliczenie emerytury wskazując na wynagrodzenie z innych lat, co po wyliczeniu niższego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru spotkało się decyzją odmawiającą przeliczenia. W lipcu 2010 r. ubezpieczony zażądał przeliczenia emerytury z uwzględnieniem kwoty bazowej z chwili przyznania mu emerytury. Pozwany decyzją z 3 sierpnia 2010 r. uwzględnił wniosek i zwiększył wysokość emerytury, co wynikało z przyjęcia kwoty bazowej 1.862,62 zł, obowiązującej 13 stycznia 2004 r., czyli w dniu nabycia prawa do emerytury. Po tej decyzji ubezpieczony złożył wniosek o wyrównanie emerytury za okres od jej przyznania do 30 czerwca 2010 r. Pozwany tu odmówił decyzją z 17 września 2010 r. wskazując, że pierwotna decyzja emerytalna została wydana zgodnie z wnioskiem i wcześniej ubezpieczony nie żądał ustalenia emerytury z uwzględnieniem nowej kwoty bazowej. Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu oddalenia odwołania stwierdził, że decydowało żądanie ubezpieczonego, który we wniosku o emeryturę z 15 grudnia 2003 r. wystąpił o ustalenie jej z zastosowaniem podstawy wymiaru przyjętej do świadczenia przedemerytalnego. Organ rentowy był związany tym żądaniem i nie mógł ustalić wysokości emerytury w inny sposób, nawet w sytuacji,

gdy wskazany przez ubezpieczonego sposób obliczenia świadczenia prowadził do jego zaniżenia. Sąd Apelacyjny potwierdził to rozumowanie wskazując na art. 21 ust. 3 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach (zgodnie z którym, podstawę wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej pobierała świadczenie przedemerytalne, stanowi podstawa wymiaru emerytury przyjęta do ustalenia świadczenia przedemerytalnego w wysokości uwzględniającej waloryzację, albo podstawa wymiaru ustalona na nowo w myśl art. 15), zatem przepis ten pozwala osobie pobierającej świadczenie przedemerytalne, dokonać wyboru we wniosku o emeryturę odnośnie sposobu ustalenia wysokości tej emerytury. Wybór jest wiążący dla organu rentowego, wobec czego nie może on ustalić wysokości emerytury w sposób sprzeczny z żądaniem ubezpieczonego. Skoro we wniosku o emeryturę z 15 grudnia 2003 r. ubezpieczony wyraźnie zaznaczył, iż przy ustaleniu podstawy wymiaru emerytury należy uwzględnić podstawę wymiaru emerytury przyjętą do ustalenia świadczenia przedemerytalnego, to należy przyjąć, że ubezpieczony dokonał wyboru konkretnego wariantu ustalenia wysokości emerytury i pozwany był zobowiązany do obliczenia jego emerytury właśnie w taki sposób, co uczynił w decyzji z 12 lutego 2004 r. Natomiast twierdzenie ubezpieczonego, że to pracownik pozwanego udzielił mu nieprawdziwych informacji jest gołosłowne. Nie wykazał, iż został błędnie pouczone przez organ rentowy. Bezpodstawny był zarzut, iż to na organie rentowym spoczywał obowiązek pouczenia ubezpieczonego co do zastosowania kwoty bazowej z 2004 r., gdyż przepisy nie przewidują takiego obowiązku. Pozwany w decyzji emerytalnej z 12 lutego 2004 r. nie popełnił zatem błędu w rozumieniu art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach.

Skarga kasacyjna zarzuciła naruszenie: 1) art. 9 k.p.a. w związku z art. 66 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych przez niezastosowanie tego przepisu, wyrażające się w przyjęciu, że na organie rentowym nie spoczywał obowiązek pouczenia skarżącego odnośnie zastosowania kwoty bazowej z 2004 r., gdyż przepisy prawne nie przewidują takiego obowiązku; 2) naruszenie art. 233 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. przez nierozważenie w sposób wszechstronny, w zgodzie z zasadami doświadczenia życiowego, zebranego materiału dowodowego, tj. w szczególności: - zeznań ubezpieczonego, z których jednoznacznie wynika, że na ile pozwalał mu

stan wiedzy, to starał się kwestionować decyzję organu rentowego i pytał w Oddziale ZUS czy jego emerytura jest prawidłowo wyliczona oraz dlaczego ma niższą emeryturę niż jego koledzy, chociaż pracowali razem z nim; - odwołania ubezpieczonego z 1 lipca 2005 r., które zostało złożone w warunkach oczywistego braku wiedzy co do rzeczywistych przyczyn dla których otrzymywał niższą emeryturę, w którym jednak kwestionował wysokość przyznanego mu uprzednio świadczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna uzasadnia uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Argumentacja Sądu pierwszej instancji, potwierdzona i prowadzona później przez Sąd Apelacyjny może być odnoszona do wyboru tylko podstawy wymiaru emerytury, a nie do wyboru kwoty bazowej do części socjalnej emerytury.

Dwie są jednak składowe emerytury, część socjalna i część stażowa (art. 53 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach). W obu występuje kwota bazowa, w pierwszej, gdyż część socjalna to 24 % kwoty bazowej, a w drugiej, gdyż podstawę wymiaru ustala się z uwzględnieniem kwoty bazowej (art. 15 i art. 19 ustawy o emeryturach i rentach).

W sprawie znaczenie ma stan prawny sprzed zmiany art. 53 ustawy o emeryturach i rentach obowiązującej od 1 lipca 2004 r.

Skarżący miał świadczenie przedemerytalne przyznane w 2000 r. Składając wniosek o emeryturę, przysługującą mu od 13 stycznia 2004 r., mógł wybrać podstawę wymiaru emerytury z uprzedniego świadczenia przedemerytalnego i tylko takiego wyboru dotyczył wniosek o emeryturę (druk) znajdujący się w aktach rentowych. Jest to zgodne z art. 21 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach. Wybór ten (i sam wniosek) nie dotyczył wyboru kwoty bazowej do części socjalnej. Trudno też uznać aby ubezpieczony wybrał niższą a nie wyższą kwotę bazową do części socjalnej. Wskazanie we wniosku o emeryturę na podstawę wymiaru świadczenia przedemerytalnego nie oznaczało, że kwota bazowa przyjęta do ustalenia tej podstawy ma zastosowanie również do ustalenia części socjalnej emerytury. Kwota

bazowa do ustalenia części socjalnej w ogóle nie podlegała wyborowi. Przepis art. 53 ust. 1 pkt 1 ustawy, dotyczący części socjalnej emerytury, bezpośrednio wszak odwoływał się do aktualnej kwoty bazowej ustalanej na podstawie ustawy - art. 19. Aktualna kwota bazowa do wyliczenia części socjalnej emerytury miała zastosowanie z mocy tej regulacji. Dopiero zmiana od 1 lipca 2004 r. art. 53, przez wprowadzenie nowych rozwiązań w ust. 3 i 4, łączy się z odejściem od stosowania nowej kwoty bazowej do części socjalnej. Zmiana ta nie odnosi się do okresu wcześniejszego, a więc do obliczenia części socjalnej emerytury według aktualnej kwoty bazowej dla daty nabycia emerytury, choćby - tak jak w sytuacji skarżącego - podstawę wymiaru emerytury przyjęto według uprzedniej podstawy wymiaru świadczenia przedemerytalnego ustalonej w oparciu o inną kwotę bazową.

Przeciwnie zapatrywanie o zależności kwoty bazowej od wyboru (wniosku) ubezpieczonego nie znajduje żadnego oparcia w ustawie o emeryturach i rentach ani w obowiązującym wówczas rozporządzeniu z 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenie emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń.

Zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach w wersji sprzed 1 lipca 2004 r., skarżący w chwili nabycia prawa do emerytury (13 stycznia 2004 r.) miał prawo do obliczenia części socjalnej według obowiązującej wówczas kwoty bazowej w wysokości 1.862,62 zł, a nie nieaktualnej, bo wcześniejszej kwoty bazowej 1.327,44 zł, przyjętej do ustalenia podstawy wymiaru jego świadczenia przedemerytalnego w 2000 r. Pozwany potwierdził zresztą tą wadliwość ustalając skarżącemu decyzją z 3 sierpnia 2010 r. emeryturę z prawidłową kwotą bazową. Czym innym była więc podstawa wymiaru emerytury, którą była podstawa wymiaru emerytury przyjęta wcześniej dla świadczenia przedemerytalnego, z waloryzacją, zgodnie z art. 21 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach. Jednak wybór tej podstawy przez ubezpieczonego nie determinował wówczas (przed 1 lipca 2004 r.) kwoty bazowej do części socjalnej. W takiej sytuacji inna była kwota bazowa służąca do ustalenia podstawy wymiaru i inna do części socjalnej. Nie było w tym zasadniczej rozbieżności, gdyż podstawa wymiaru emerytury, która nie była ustalona na nowo, podlegała waloryzacji, natomiast w odniesieniu do części socjalnej kwota bazowa ulegała zmianie (zwiększała się), co w ten sposób niejako waloryzowało tą część (socjalną) emerytury.

Natomiast dla istoty sporu ważne jest stwierdzenie, że pozwany miał wynikający z ustawy obowiązek zastosowania właściwej kwoty bazowej, bez wniosku, a nawet wbrew wnioskowi ubezpieczonego, gdyby wskazywał inną niż obowiązująca kwotę bazową, albowiem w odniesieniu do części socjalnej nie było wyboru takiego jak w odniesieniu do podstawy wymiaru. Prawo do właściwej, czyli obowiązującej kwoty bazowej do ustalenia części socjalnej nie zależało zatem od uprzedniego pouczenia pozwanego i wyboru ubezpieczonego. Właściwą kwotę bazową do części socjalnej pozwany miał obowiązek zastosować z mocy ustawy, która nie dopuszczała tu wniosku ubezpieczonego o jej wybór (por. uchwały Sądu Najwyższego z 29 października 2002 r., III UZP 7/02, OSNP 2003 nr 2, poz. 42 oraz z 20 lipca 2006 r., II UZP 9/06, OSNP 2007 nr 1-2, poz. 21).

Zastosowanie niewłaściwej kwoty bazowej stanowi błąd organu rentowego w rozumieniu art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach, co uprawnia ubezpieczonego do uzyskania wyrównania nieprawidłowo ustalonej i wypłacanej emerytury (por. uchwała Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2005 r., III UZP 1/05, OSNP 2006 nr 24, poz. 395).

W konkluzji należy stwierdzić, iż z wniosku ubezpieczonego o ustalenie emerytury, nabytej przed 1 lipca 2004 r., według uprzedniej podstawy wymiaru emerytury przyjętej do ustalenia świadczenia przedemerytalnego (art. 21 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach), nie wynika, że również kwota bazowa z tej podstawy miała być przyjęta do ustalenia części socjalnej, jeżeli kwota ta nie była aktualna (obowiązująca) w chwili nabycia prawa do emerytury. Zaniżenie kwoty bazowej przyjętej do ustalenia emerytury stanowi błąd organu rentowego uprawniający ubezpieczonego do uzyskania wyrównania emerytury za 3 lata wstecz (art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji z mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.